

Večer na predstavení v kine bola neobyčajná návšteva veľká. Po predstavení pred kinom zišlo sa cez 500-600 ľudí. Od kina organizovane išli cez dedinu pochodom a späť spievali gardistické piesne a prevolávali na slávu Tisovi, hanili Nár.(odný) súd.

Demonštranti potom pochodovali na nádražie, kde na dva vlaky napísali heslá "Nech žije Tiso", Slov.(enský) štát" a pod. Taktiež hanili predsedu NS (Národného súdu) Dr. Daxnera. Z nádražia pochodovali do susednej obce Žabokreky nad Vlt. V ceste zastavovali idúce osobné autá a dopytovali sa, či nie sú v autách Židia. V pochode na Žabokreky zúčastnila sa už len polovica demonštrantov. Do obce však nedostali, lebo NB rázne zakročila. Z týchto demonštrantov - väčšina - ženy a chlapi, NB zaistila 7 šarvancov. /Zaistenci nie sú členmi pol.(itických) strán/. Zaistenci na rozkaz p.(ána) predsedu ONV boli odsunutí z Topoľčian do Nitry. Predseda ONV obával sa zaistencov nechať v Topoľčanoch, aby občania znovu nedemonštrovali za oslobodenie zaistencov. Demonštrácia trvala od 23. – 24. hod. Po manifestácii občania pokojne odišli domov.

Vec vyšetrovala NB z Topoľčian a Nitry. Taktiež do Chynorian bola komandovaná škola NB z Nových Zámok. Pri vyšetrovaní predseda DS vzal na seba vinu, že rezolúciu sám napísal /pri dôvernom rozhovore však nášmu funkcionárovi OO(okresnej organizácie) DS sa vyjadril, že rezolúciu nepísal sám, ale učiteľ Ignác Šmotlák, údajne býv.(alý) člen KSS - v DS nie je/. Predseda DS nechcel sa vyjadriť prečo vinu vzal na seba.

V piatok večer 21. III. 1947 demonštrácia v malom merítku sa opakovala, keď už bola tam NB a vojsko. Účastníci demonštrácie boli ženy a deti. Proti tomu rázne zakročil predseda MNV (Valent Liday), ktorému sa vyhrážala jedna žena /jej muž - príslušník KSS/ - až príde čas, že bude prvý obesený. Počas vyšetrovania NB zistila niekoľko osôb. Predseda ONV učinil opatrenia, aby podobné prípady sa nevyskytli v okrese, dať zvolať všetkých predsedov MO(miestnych organizácií) DS, ktorým situáciu vylíčil p.(án) predseda ONV Jozef Podmanický a p.(án) posl.(anec)Gáj. Sme presvedčení, že v okrese podobným výčinom nedôjde.

Sme s demokratickým pozdravom

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokratická strana II., mikrofilm. 161 - 162.

Dokument č. 103

List banskobystrického biskupa A. Škrábika z 31. marca 1947 vo veci J. Tisu slovenským biskupom.

Banská Bystrica 31. 3. 1947

Na biskupskej konferencii 27. 3. 1947 som informoval vdp. Ordinárov o žiadosti dr. Juraja Šujana, obžalobcu pri Národnom súde, aby som osobne požiadal dr. Jozefa Tisu, žeby si žiadal po eventuálnom odsúdení milosť. V Trnave prítomný dr. Šujan ma upravil, aby som v tejto záležitosti vyhľadal v Bratislave dr. Jozefa Lettricha, predsedu Slovenskej národnej rady, ktorého on už vopred požiadal, aby mi vymohol pripustenie k dr. Tisovi.

28. 3. 1947 som bol u dr. Lettricha a prečítal som mu text, ktorým som žiadal dr. Tisu aby si pýtal milosť:

"Osobne nie si povinný žiadať milosť, ale biskupi Ti odkazujú, aby si predsa žiadal /pot'ážne sa pripojil k žiadosti obhajcovej/ nakoľko vedia, čo by vyvolala Tvoja poprava v ľude a aké následky by mala pre národ. Ďalej keby si nepýtal, poukazovalo by sa na to, že si nechcel milosť a sám si zaviniť smrť - keď však budeš žiadať, a predsa by si nedostal, národ bude obviňovať iných. Ex charitate treba zneužiť vinu sudcov."

Dr. Lettrich považoval tento text za správny a spojil sa telefonicky s druhým obžalobcom dr. Riganom, predložiac mu, že som u neho a čakám na povolenie k návšteve. Po dlhom telefonickom rozhovore mi dr. Lettrich oznámil, že dr. Rigan považuje túto návštevu za celkom zbytočnú, lebo na udelenie milosti nemá žiadny vplyv okolnosť, či si bude alebo nebude dr. Tiso pýtať milosť sám, lebo postačí, aby ju pýtal jeho obhajca či rodina, alebo iní.

A. Škábik

biskup banskobystričský

Štátny oblastný archív Prešov, f. Gréckokatolícke biskupstvo, kart. 980, č. 278/1947.

Dokument č. 104

List apoštolského administrátora trnavského P. Jantauscha predsedovi Zboru povereníkov G. Husákovi z 31. marca 1947 vo veci odsúdenia J. Tisu.

Dr. Pavol Jantausch,
biskup, apoštolský
administrátor trnavský.

Trnava 31. marca 1947.

Slovutný pán predseda Zboru povereníkov!

Z poverenia Biskupského zboru Slovenska a v jeho mene úctivo predkladám túto prosbu:

Podľa známych správ obžaloba navrhla trest smrti pre Dr. Jozefa Tisu v procese, ktorý sa proti nemu vedie u Národného súdu v Bratislave.

Ak by Národný súd Dr. Jozefa Tisu skutočne na smrť odsúdil, už teraz úctivo prosíme, aby slávny Zbor povereníkov ráčil doporučiť príslušnému fóru udelenie milosti čiže zmenu trestu menovanému.

Ide nám všetkým o to, aby v našej, toľkými obeťami obnovenej republike sa pomery čím skôr úplne konsolidovali a aby pri náboženskej znášateľnosti spolupráca našich dvoch národov bola čím užšia a plodnejšia v budovateľskom diele nášho štátu. Tieto naše snaženia prípadnou popravou Dr. Jozefa Tisu boli by na Slovensku v základoch otrásené a nevieme, kedy by sa takto vzniklá trhlina mohla preklenúť. Naproti tomu udelením milosti Dr. Jozefovi Tisovi by boli slovenskí katolíci vo vernosti k štátu ozaj posilnení.

Úctivo teda prosíme, ráčte túto našu žiadosť láskavo si osvojiť a jej priaznivé riešenie Zboru povereníkov odporúčať.